

TÕULOOM 2025

ÜLENURME, 6. SEPTEMBER

Ajakava areenil:

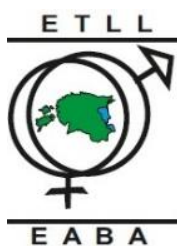
- 12.00 Tõuloom sügishäituse ametlik avamine
- 12.10 Paneel „Ma ei kujutanud ette, et loomataud ka mind mõjutab...“ (Inge Saavo - PTA Lõuna regiooni juht), Tanel Bulitko – ETKÜ/ETLL, Kerli Mõtus – EMÜ loomatervise kaasprofessor
- 12.40 Lambad (pügamise demonstratsioon, Muuseumilamba nime avaldamine)
- 13.30 Linnud ja küülikud
- 14.10 Lihatõugu veised
- 14.50 Hobused
- 15.30 Publiku lemmiku valimine

Pargis:

- 12.30 Hobutõugude esitlus
- Kepphobuste rada
- Lõuna-Eesti Koerte keskuse koerad ja nõuandenurk loomaomanikele

Tehnikaväljak:

- Eesti Põllumajandusmuuseumi linnud kohtumiseks avatud
- Uustalu miniloomade aedik lastele ja ponisõidud
- Alpakad

EESTI TÕULOOMAKASVATUSE LIIT (ETLL) on Eestis aretatavate looma- ja linnutõugude aretusorganisatsioonide vabatahtlik ja omaalgatuslik ühendus. Liit on asutatud 19. augustil 1993.

Alates 1998. aastast annab ETLL välja ajakirja Tõuloomakasvatus, mida ilmub neli numbrit aastas ja mis on jäänud ainukeseks loomakasvatuse ajakirjaks Eestis.

<https://www.etll.ee/>

LAMBAD

EESTI TÕULAMMASTE ARETUSÜHING MTÜ (ETLA)

tegeleb Eestis tunnustatud eesti valgepealise ja eesti tumedapealise lamba ning gotlandi lamba aretusega.

<https://etla.weebly.com/>

EESTI VALGEPEALINE TÕUG (EV)

Parim tõuaretaja 2025 - Marika Naadel, Ahillea OÜ

1. Jäär EE 5107957 (01.03.2018)

Omanik: Ahillea OÜ, Tartumaa

Eesti valgepealine lambatõug sai tõuna tunnustuse aastal 1958.

Tõug on aretatud kohalikku valgepealist maalammast peamiselt ševioti, kuid ka romnimarši ja ildefransi tõugu lammaste ja soome lambaga ristates.

EV lammas on liha-villatõugu.

Allikas: Wikipedia

EESTI TUMEDAPEALINE TÕUG (ET)

Parim tõuaretaja 2025 - Tiiu Saartok

2. Jäär EE 6821982 (18.03.2022)

Omanik: Janika Mirka, Tartumaa

Eesti tumedapealine lambatõug on varavalmiv, heade lihavormidega lambatõug, kellelt saadakse valget poolpeenvilla.

Eesti tumedapealise lambatõu lähtetõugudena on kasutatud kohalikke ebaühtlase villaga maalambaid ja nende ristandeid peenvilla- ja lihalambaid, keda kasvatati 19. sajandi teisel poolel ja 20. sajandi algul kuni esimese maailmasõjani.

Allikas: Wikipedia

NORRA VALGE LAMMAS (NV)

3. Jäär EE 7030444 (28.03.2023)

Omanik: Wasala OÜ, Tartumaa

ŠEVIOT (SVT)

4. Jäär EE 6510220 (09.03.2021)

Omanik: Wasala OÜ, Tartumaa

KIHNU MAALAMMAS (KML)

Kihnu Maalambakasvatajate Selts MTÜ (KMKS)

on kihnu maalamba ametlik tõuaretus- ja esindusorganisatsioon.

<https://kihnumaalammass.eu/>

Parim tõuaretaja 2025 - INGA ARRO

5. Utt Liilelind KML6585570A (01.04.22)

Omanik: Eesti Maa Vill OÜ, Raplamaa

Parim KML peatõuraamatu utt

6. Utt Lulula 6774783 (28.07.24)

Omanik: Eesti Maa Vill OÜ, Raplamaa

Parim KML eeltõuraamatu utt

7. Jäär Mooses KML6959814A (25.10.23)

Omanik: OÜ Tõhela Loomaarst, Pärnumaa

Parim KML peatõuraamatu jäär

8. Tall 6656188 (04.05.25)

Omanik: OÜ Tõhela Loomaarst, Pärnumaa

LINNUD JA KÜÜLIKUD

EESTI VUTT

MTÜ Eesti Vutt on aretusühing, mis tegeleb ainukese Eesti oma linnutõu, eesti vuti, aretuse ja säilitamisega.

<https://www.evutt.ee/>

Parim tõuaretaja 2025 - SIGRID NILP, Mää talu OÜ

Järveotsa Vutifarm, Tartumaa – prantsuse Isabelle vutt

Mää talu OÜ, Harjumaa – eesti vutt

KÜÜLIKUD

MTÜ Eesti Küülikukasvatajate Selts (EKKS)

tegevuse eesmärgiks on Eesti Vabariigis küülikukasvatuse propageerimine ja arendamine.

<https://www.ekks.ee/>

Parim tõuaretaja 2025 - ANNELI PRITS, Estfarm OÜ

Anneli Prits – Hermeliin, Burgundia, kääbus päss, nugisküülik, suur soobel, Viini sinine

Laurits Meinson – Hare

Maia Näkk - Saksa liblikküülik, tüüringer, sallander

Maia Näkk ja Anneli Prits - prantsuse päss, flandria hiidküülik, suur hele hõbeküülik

LINNUD

MTÜ Eesti Väikelooma- ja Kodulinnukasvatajate Ühing

Ühingu eesmärkideks on edendada ja populariseerida erinevate kodulindude, tuvide, küülikute ja muude väikeloomade kasvatamist ning aretust, koguda ja jagada vastavat teadmust, korraldada temaatilisi vestlusõhtuid, teabepäevi, töötubasid ja infovahetust, luua toimiv kasvatajate suhtlusvõrgustik, luua ja hoida kontakte kasvatajatega nii meilt kui mujalt.

Parim tõuaretaja 2025 – Tiina Mardisoo

Peeter Vahtramäe – Kanad: Australorp, Orlov, Barnevelder, Braama; **Haned:** Holmogori hani, Tuula hani, Tuluusi hani; **Tuvid:** Jakobiini tuvid, German Beauty Homer, Postituvi; **Pardid:** Hookbill part

Tiina Mardisoo – Pardid: Saksa peking, Broilerpart; **Kanad:** Wyanddotte

Urve Linnas – Kanad: Modern game, Modern game bantam, Wellsummer, Wellsummer bantam, Paduaan, Braekel, Vorwerk, Sultan; **Tuvid:** Siauliai Whiteflight Tumbler tuvi, German Helmet tuvi; **Pardid:** Cayuga

Ragne Onemar – Kanad: Wyandotte bantam, Vogtländer; **Haned:** Hiina hani; **Kalkunid:** Cröllwitzer kalkun

Heilin-Helina Hellaste – Kanad: Orpington, Araucana, Pavlovskaja

VEISED

Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu (ETKÜ)

on 1993. aastal loodud Eesti piima- ja lihaveisekasvatajaid ühendav organisatsioon, kes korraldab veiste aretustööd Eestis. ETKÜ korraldada on piimaveistest eesti punase ja eesti holsteini tõu aretustöö.

<https://etky.ee/>

EESTI PUNANE TÕUG (EPK)

Parim tõuaretaja 2025 – PILVI VÄRNIK, Laatre piim AS

EESTI HOLSTEINI TÕUG (EHF)

Parim tõuaretaja 2025 – INNAR VIKSI, AS Teedla Mõis

EESTI MAATÕUG (EK)

Eesti Maakarja Kasvatajate Selts MTÜ (EKS)

Tegeleb eesti maatõugu veiste säilitamisega, tõuaretusega ja propageerimisega.

<https://www.maakari.ee/>

Eesti maatõug on kantud ohustatud tõugude nimekirja.

Parim tõuaretaja 2025 - MUULUKA FARM OÜ

Mida tähendab ohustatud tõug?

Tõugu või mingit osa ühte tõugu kuuluvate loomade populatsioonist loetakse ohustatuks, kui aretuses kasutatavate emasloomade arv on alla tuhande või isasloomade arv alla kahekümne ja emaslindude arv alla kümne tuhande või isaslindude arv alla tuhande. Ehk siis, alles olevate loomade või lindude arv on väga väike. Ohustatud tõugudel on väga suur tähtsus tootmistõugudest, mille loomade arvud ulatuvad tuhandetesse, eristuva genofondi säilitamisel. Näiteks ainuüksi Eestis on holsteini tõugu veised üle 80 000, samas kui puhtatõuliste eesti maatõugu veiste arv on alla 700.

Eestis on ohustatud tõugude nimekirja kantud: **eesti maatõug, eesti hobune ja eesti raskeveohobune ning tori hobune, mille puhul loetakse ohustatuks universaalsuuna hobuseid ja vana-tori hobuseid, kihnu maalamma ning lindudest eesti vutt.**

LIHATÕUD

Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu (ETKÜ)

Lisaks piimatõugudele on ETKÜ ka Eestis kasvatatavate lihavesetõugude aretuse korraldaja. Eestis peetakse tõuraamatut 11 lihatõu kohta. Need tõud on: aberdiin angus, akviteeni hele, aubraki, gallovei, hereford, limusiin, simmental, šarolee, šoti mägiveis, tirooli hall ja wagyu.

<https://etky.ee/>

Parim tõuaretaja 2025 - MARKO HIEMÄE, Sepa Veised OÜ

AKVITEENI HELE (Ba)

= Omanik: TOPI TÕUKARI OÜ =

40. Akviteeni hele pull **HV PIKO Pp** DE362113213 (Ba 100) snd. 23.11.19

HEREFORD (Hf)

= Omanik: TSURA TALU OÜ =

41. Herefordi pull **TSURA FRITZ** EE23955899 (Hf 100) snd. 30.05.21

LIMUSIIN (Li)

= Omanik: TOPI MÕIS OÜ =

42. Limusiini pull **TM LENNART Pp** EE25713770 (Li 100) snd. 29.02.24
Parim noorpull 2025

ŠAROLEE (Ch)

= Omanik: TALU JA TULU =

43. Šarolee lehm **TALUTULU MÄGIROOS A** EE 23096592 (Ch 100) snd. 07.03.23

44. Šarolee vasikas **TALUTULU SORBETT P** EE28663461 (Ch 100) snd. 15.04.25

SIMMENTAL (Si)

= Omanik: PIIRA MAHE OÜ =

45. Simmentali pull **PIIRA-USTAV**

EE 22266965 (Si100)

snd. 25.12.2019

PIIRA-USTAV osaleb Tõulooma üritusel juba kuuendat korda.

Lisaks Tõuloomale on ta olnud osaline ka Maamessil ja teistel näitustel.

Piira farmi juhataja Maire Järv on Ustavit iseloomustanud kui väga rahumeelset looma kes ei lase end melust häirida. "Maamessil oleme varemgi käinud, aga mitte ainult – Ülenurmel, Tallinnas oleme näitustel käinud. Kallistama ma teda siin pisikeses aedikus ei läheks, mitte et ta kallale tuleks, vaid ta võib lihtsalt kogemata tõugata, aga autosõitu ja näitusemelu talub ta hästi, ei lase end üldse häirida." rääkis ta Virumaa Teatajale 2024 aasta Maamessil.

Ustav sai „kümme korda kuulsamaks“ kui osales Tommy Cashi muusikavideos.

Foto: erakogu (Virumaa Teatajast)

HOBUSED

Eesti Hobusekasvatajate Selts (EHS)

Seltsi eesmärgiks on Eestis aretatud hobusetõugude - eesti tõugu hobuse, tori hobuse ja eesti raskeveo tõugu hobuse aretamine ja säilitamine, teiste tõugude juures nende edasine täiustamine.

<https://www.ehs.ee/>

EESTI HOBUNE (E)

Parim tõuaretaja 2025 -PIRET PIKSON, OÜ Paesalu

1. Mära **ALEKSA 4699E** Parim noormära 2024

sünd 2021, tumehall

i: AKSEL 722 E

e: TIIGRI KUTSU 4452 E

ei: TIIGER 848 E

Aretaja ja omanik: Ene Kurrikoff

2. Täkk **TEMBU 925E** Tunnustatud sugutäkk

sünd 2014, must

i: TORMIS 882 E

e: LAASI 4196 E

ei: LAASIK 711 E

Aretaja: Raivo Gerlein

Omanik: Andreas Ritson

Eesti hobune

Eesti hobuse iseloom on sõbralik, samaaegselt tasakaaluka temperamendiga.

Eesti hobune on tugeva tervisega, hea sigivusega ja pika kasutuseaga, on hästi kohanenud siinsete söötis- ja pidamistingimustega ning paistab silma vähenõudlikkuse poolest.

Tõus esinevad kõik värvused, soovitavalt ilma suuremate märgisteta peal, jalgadel ja kerel. Värvuselt on eesti hobused keskmiselt 25,8% kõrvid, 15,3% raudjad ja punased, 11,1% mustad, 20,5% hallid, 10,0% kollased, 11,6% võigud, 5,3% hiirjad ja 0,5% albiinod. Eriliselt soovitud on hobused, kellel on jutttselgsus ja sebroidsus jalgadel.

Kaasaegne eesti tõugu hobune on mitmekülgne poniklassi kuuluv hobune, keda kasutatakse edukalt ponispordis, turismis, talutöödel jne.

Allikas: EHS

TORI HOBUNE (T)

Parim tõuaretaja 2025 - ANGELIKA KOOVIT

3. Täkk **GIVENCHY** Parim põhiosa II (TB) noortäkk 2025

sünd 2023, raudjas

i: GARSAI 13847 T

e: HERMOSA DE ´LEE 25373 T ei: HASSON 13807 T

Aretaja: Reelika Möldre

Omanik: Helena Käosaar ja Sander Randaru

4. Mära **UDELE** Parim põhiosa I (TA) noormära 2025

sünd. 2023,

i: ULVANG 13909 T

e: CAMBRINA 25225 T

ei: CAMBRINUS 13753 T

Aretaja ja omanik: Angelika Koovit

EESTI RASKEVEOHOBUNE (ER)

Parim tõuaretaja 2025 - HELENA JA JÜRI KÄOSAAR, OÜ Sebak Travel

5. Täkk SAHKRI WESKI VIRK 2250ER

sünd 2021, heleraudjas

i: SAHKRI WESKI VANDERSELL 2244 ER

Aretaja ja omanik: Anu Reigo

Tunnustatud sugutäkk, parim 4.- 6.a täkk 2025

e: EDESPERI 6433 ER ei: ETTEN 2221 ER

6. Mära NIABI

sünd 2020, kõrb

i: NEVRIK 2207 ER

Aretaja: Sebak Travel OÜ

Omanik: Tiia Kahr

Pärjatud kõrgeima auhinnaga 2025

e: EKSTROONE 6419 ER

ei: EKSTRON 2179 ER

Eesti raskeveohobune (varasema tõunimetusega eesti ardenn) on Eestis aretatud hobusetõug.

Eesti raskeveohobune on tūse, tugeva konstitutsiooniga, hästi arenenud lihaste ja tugeva luustikuga külmavereline hobune, kes on aretatud peamiselt Rootsist ja Belgiast sisse toodud ardennide ning kohalike hobuste ristamise teel.

Eesti raskeveohobune sobib kasutamiseks põllu- ja metsatööl. Tulenevalt rahulikust temperamendist ja sõbralikust iseloomust on tõug sobilik kasutamiseks ka turismis, samuti mitmeteks vabaajategevusteks (k.a ratsa- ja rakendihobusena). Kuna eesti raskeveohobune on suure veotahte ja rahuliku loomuga, sobib ta hästi tööhobusena kasutamiseks seal, kus pinnas põllutöomasinatega harimist ei soosi – nii näiteks kasutatakse teda mitmel pool soisemate alade hooldamiseks.

Allikas: Wikipedia

TRAKEENI HOBUNE (TRAK)

Parim tõuaretaja 2025 - PEEP PUNA, Heimtali Hobusekasvandus OÜ

ARAABIA TÄISVERELINE HOBUNE (OX)

Parim tõuaretaja 2025 - LAURA NAHKOR